

Duplik til Anna Bjørnsdatter Lindbock

AF

PETER SCHARFF SMITH

Udgangspunktet for hele denne diskussion om religion og fængsler var ikke undertegnedes manglende accept af alternative indfaldsvinkler men derimod Lindbocks afvisning af, hvad Foucault og jeg har skrevet og ment om 1800-tallets moderne fængsler. Lindbock påstår nu frejdigt og mod bedre vidende, at jeg begrænser mig til »en enkelt tolkningsramme« og vil bedrive »ekskluderende historieforskning«. ¹ Det er imidlertid så åbenbart misvisende og ukorrekt, at det mest af alt forekommer lidt besynderligt. Mens andre f.eks. har dyrket rene Foucault-læsninger af fængselshistorien (hvilket der jo ikke nødvendigvis er noget i vejen med), så benytter og diskuterer jeg løbende teorier af så forskellige tænkere som f.eks. Max Weber, Marcel Gauchet, Michel Foucault, Norbert Elias, Emile Durkheim og David Garland. Den teoretiske ensretning og forsøget på eksklusion var derimod åbenbart i Lindbocks oprindelige artikel, hvor hun simpelthen anførte det som problematisk, at mit arbejde afviste »kristendommens monopol på den endegyldige sandhed«. ²

Lindbock forholder sig heller ikke til, at jeg har påpeget flere helt basale og alvorlige problemer i hendes oprindelige tekst. Dels at en række af hendes kildehenvisninger er decideret forkerte, og dels at hendes læsning af bl.a. Foucault mildest talt er mangelfuld. At hun ikke berører dette i sit svar, tolker jeg som en indrømmelse (og hvordan skulle hun også pludselig kunne grave en række ting frem hos Foucault, som han rent faktisk ikke har skrevet?). På samme måde undlader Lindbock at kommentere min dokumentation af, hvorledes jeg i *Moralske hospitaler* formulerede min teori om selvets teknologi på en måde, der åbenlyst tog hensyn til præsternes religiøse tro – hvilket jo i sig selv underminere-

¹ Anna Lindbocks replik, dette hæfte, s. 624-627.

² Anna Bjørnsdatter Lindbock »Religionens funktion i det danske fængselssystem i 1800-tallet« i *Historisk Tidsskrift* Bind 106, hæfte 1, s. 107.

rer udgangspunktet for Lindbocks kritik. Også dette må forstås som en indrømmelse.

Hvis man ser bort fra Lindbocks lemfældige omgang med mit arbejde, så kan man i det hele taget tolke hendes svar i den retning, at hun nu – tilsyneladende – har ændret mening. Dette læser jeg først og fremmest ud af hendes afsluttende henvisning til Mary og Kenneth J. Gergen, hvis omtale af de konstruktivistiske ideer umiddelbart lader til at stemme udmærket overens med Stephen J. Goulds NOMA princip. At vi ikke kan »måle åndens sandhed med naturvidenskabelige metoder, lige så lidt som vi kan bekræfte naturvidenskabens sandhed ved hjælp af spirituel følsomhed«, og at videnskaben og religionen »har hver deres måde at konstruere verden på«, er udsagn, der kan tolkes i den retning.³ Det springende punkt bliver naturligvis, hvad dette betyder i praksis. Når Mary og Kenneth J. Gergen anfører, at vi bør bevæge os »hen mod et både-og, hvor vi ud fra flere perspektiver kan udforske de positive og negative konsekvenser af hver tilgang«, lyder det måske en anelse mere tvivlsomt. For selvom vi selvfølgelig må erkende videnskabens begrænsninger, så kan der, så længe vi bedriver historievidenskab, naturligvis ikke blive tale om at sidestille en religiøs tilgang med en videnskabelig. Når Lindbock spørger, om det er »muligt at indfange religiøse, mentale konstruktioner i rene videnskabelige termer« er det på samme måde en lidt tvetydig formulering. Da jeg ikke har læst Mary og Kenneth J. Gergens arbejde, må det dog for nærværende være rimeligt at lade tvivlen komme dem – og dermed Lindbock – til gode på netop dette punkt. Forstået således, at vi kan enes om den videnskabelige tilgangs begrænsninger – i forhold til f.eks. det moralske og religiøse område – så længe vi samtidig sørger for at holde vores forskning inden for rammerne af nogle grundlæggende videnskabelige spilleregler (Lindbocks første artikel levede ikke op til denne standard, men hendes svar kan altså udlægges anderledes). Af denne tilgang følger også det urimelige i bevidstløst at modstille religion og videnskab. Goulds bog *Rocks of Ages* illustrerer dette på fornem vis. *Moralske hospitaler* har – indenfor det straffehistoriske felt – en lignende dagsorden. Konklusionen er, at religion og videnskab ikke modarbejdede, men tværtimod understøttede hinanden i skabelsen af et moderne fængselsvæsen.

³ Anna Lindbocks replik, dette hæfte, s. 627. Populært sagt: »Science studies how the heavens go, religion how to go to heaven«, jf. Stephen Jay Gould *Rocks of Ages: Science and Religion in the Fullness of Life*, Vintage 2002, s. 6.